

چگونه با دانش آموزانی که از خود رفتار بدی نشان می دهند کمک کنیم

احمد فقیرزاده

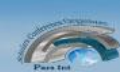
آموزش و پرورش سیستان و بلوچستان

Ahmad.faghirzadeh@gmail.com

چکیده

هدف این تحقیق ارائه پیشنهادهای است که می تواند به دبیران کمک کند تا بتوانند با آن دسته از دانش آموزانی که از خود رفتار بدی را نشان می دهند به نحو احسن برخورد کنند. در این طرح پژوهشی، تجارب محقق و همچنین مطالعات کتابخانه ای به عنوان طرح پژوهشی در نظر گرفته شدند که بوسیله آن محقق توانسته است تا اطلاعات و پیشنهادهای خود را به خوانندگان بالقوه ارائه دهد. برای انجام این طرح پژوهشی، دو گروه از دانش آموزان دوره راهنمایی به عنوان گروه تجربی و گروه کنترل در نظر گرفته شدند. در گروه تجربی از دبیر مربوطه خواسته شد که از رویکرد "شانکار" در حین تدریس استفاده کند در حالی که در گروه کنترل از چنین رویکردی استفاده نشد. در پایان با توجه به اطلاعات بدست آمده مشخص شد در گروه تجربی، بدخلقی دانش آموزان که تحت تاثیر رویکرد مورد نظر بود به صورت قابل توجهی کاسته شد. چنین شرایطی پیشنهاد شد که بوسیله آنها انتظار می رود دبیران رفتار بد دانش آموزان را مختص به بدرفتاری نداند و عوامل دیگر را در آن دخیل بدانند. این عوامل ریشه در استرس بیش از حد دارد.

کلید واژه: بدخلقی، رویکرد شانکار، رفتار مناسب

مقدمه

رفتار بد برخی از دانش آموزان یکی از مشکلاتی است که اکثر دبیران در مدت زمان سالهای تدریس خود با آن مواجه می شوند. سلطانی (۱۳۸۱) اظهار می دارد که مهمترین سوالاتی که در ارتباط با رفتار بد دانش آموزان با آن مواجه می شویم این است که به عنوان یک دبیر چگونه باید با این افراد برخورد کنیم؟ آیا باید آنها را مورد تنبیه قرار دهیم؟ دکتر "ری لو" روانشناس بالینی و دستیار نویسنده راه کارهای ساده ای که بدخلقی را از بین می برد و موجب همکاری می شود اظهار می دارد: "بدخلقی وحشتناک و زنده است اما یک حقیقت است". به راستی چه اتفاق می افتد که یک دانش آموز شروع به بدخلقی می کند؟ لوی می گوید: هر بدخلقی نتیجه یک عامل است. لوی که بیشتر بر روی کودکان تمرکز کرده است ده راه حل را پیشنهاد کرده است که بوسیله آن خانواده ها می توانند بدخلقی کودکان خود را در کنترل گیرند. این راه حل ها عبارتند از: نادیده گرفتن کودک، فرصت دادن به او، پرت کردن حواس او، فهمیدن اینکه چه چیز کودک را بدخلقی ساخته، در آغوش گرفتن او، غذا دادن به او، انگیزه دادن به او، صحبت مهربانانه کردن با او و لبخند زدن و سرانجام تغییر دادن مکان.

ترکمنندی (۲۰۱۴) اظهار می دارد اساس و بنیان مدیریت رفتار موثر داشتن روابط مثبت با دانش آموزان است. ارتباط مثبت پیوند محکمی بین شما و دانش آموزانتان برقرار می کند بدون این پیوند، توان شما برای تحت تاثیر قرار دادن و هدایت کردن آنها ضعیف خواهد بود. او چندین روش را برای ایجاد و تقویت روابط با دانش آموزان ارائه داد. او اظهار میدارد که وقتی دانش آموزان وارد کلاس می شوند با آنها احوال پرسی کنید. طوسی (۱۳۷۱) اعلام می دارد که برای تک تک آنها اهمیت قایل شوید به نظر هایشان با دقت گوش بدهید به آنها مسئولیت بدهید.

حتی موقعی که دارید رفتار نامناسبشان را تصحیح می کنید به شأن و شخصیت آنها احترام بگذارید و همانقدر که فکر میکنید سزاوارید دانش آموزان به شما احترام بگذارند به آنها احترام بگذارید.

نجفی (۱۳۷۳) می گوید که برخی از افراد اعتقاد دارند که تنبیه باعث می شود رفتار بد دانش آموزان تیسیر کند اما باید خاطر نشان کرد که تنبیه باعث تغییر رفتار نمیشود. رشید پور (۱۳۷۴) می گوید که تنبیه حتی اگر موثر باشد، تنها می تواند برای مدت کوتاه، رفتار نامناسب را به تعویق بیندازد. مهمترین نکته ای که باید یادآور شد این است که پاداش موجب تغییر رفتار می شود. موثرترین شکل پاداش استفاده از بازخوردهای عاطفی مثبت است مثل لبخند زدن، تشکر کردن، آرزوی موفقیت کردن است. ملکی (۱۳۸۵) نیز معتقد است که از دیگر مواردی که می تواند باعث تغییر رفتار دانش آموزان شود عبارتند از: جای دانش آموزان در کلاس، جای معلم در کلاس، داشتن شروع و پایان خوب، ایجاد رفتار خوب و پسندیده.

افروز (۱۳۷۳) اظهار می دارد که یکی دیگر از موارد مهم در کنترل رفتار دانش آموزان استفاده از زبان انتخاب است. به آنها اجازه دهید که خودشان تصمیم بگیرند که از بین دو گزینه انتخاب کنند.

برای مثال به دو جمله زیر توجه کنید.

۱. رضا اگه بخوای همین طور حرف بزنی باید بری تنها گوشه کلاس بشینی.

۲. رضا اگه تصمیم بگیری وقتی که من درس می دهم همین طور حرف بزنی یعنی تصمیم گرفته ای بروی تنها گوشه کلاس بشینی حالا از تو می خواهم درست تصمیم بگیری. متشکرم

جمله اول مفهومی دستوری و اجبار دارد در حالی که جمله دوم مفهوم مسولیت پذیری دارد.

استوارت شانکر (۲۰۱۶) یک راهکار پنج مرحله ای را برای تغییر رفتار کودکان و دانش آموزان ارائه می دهد. او معتقد است که بدخلقی کودکان از استرس و اضطراب بالا نشات می گیرد.

۱. تشخیص دهید که چه زمان دانش آموزان به شدت استرسی شده اند

۲. موارد استرس زایی که دانش آموزان را درگیر می کند شناسایی کنید.
۳. منابع استرس را کاهش دهید.
۴. به دانش آموزان کمک کنید که با استراتژی های آرامش بخش خود را کنترل کنند
۵. صبر داشته باشید.

بیان مساله و هدف

همانطور که گفته شد، عوامل بسیاری وجود دارد که به وسیله آنها می توان بدخلقی دانش آموزان را از بین برد. یکی از راههایی که بتوان با آن بر مشکلی فایق آمد، یافتن منشا مشکل و اینکه این مشکل از کجا نشات می گیرد میباشد. در ارتباط با بدخلقی یکی از مواردی که منجر به بدخلقی میشود، استرس زیادی است که بچه ها در کلاس با آن مواجه می شوند. این استرس می تواند به دلیل مشکلات اجتماعی و تحصیلی دانش آموزان باشد. در نتیجه، یکی از مواردی که می توان به وسیله آن از بدخلقی و یا کج خلقی دانش آموزان کاست، کاهش استرس آنها است. در نتیجه در این مقاله تلاش شده است با استفاده از روش های کاهش استرس "استوارت شانکر" (Stuart Shankar) کج خلقی دانش آموزان را کاهش داد.

سوالات تحقیق

۱. آیا رویکرد مورد نظر بدخلقی دانش آموزان را کاهش می دهد؟
۲. آیا بدخلقی گروه تجربی (آزمایشی) نسبت به گروه کنترل کاهش یافت؟
۳. آیا بدخلقی گروه کنترل نسبت به گروه تجربی کاهش یافت؟

فرضیه های تحقیق

۱. رویکرد مورد نظر بدخلقی دانش آموزان را کاهش نمی دهد.
۲. بدخلقی گروه تجربی (آزمایشی) نسبت به گروه کنترل کاهش نیافت.
۳. بدخلقی گروه کنترل نسبت به گروه تجربی کاهش نیافت.

روش کار

شرکت کنندگان

شرکت کنندگان در تحقیق ۳۰ دانش آموز دوره راهنمایی هستند که از آنها خواسته شد در این طرح پژوهشی شرکت کنند. به آنها اطلاع داده شده بود که هدف از تحقیق چیست و به آنها همچنین گفته شد که در هر زمانی از تحقیق می توانند نسبت به ترک فرایند تحقیق اقدام کنند.

مکان تحقیق

مکان تحقیق یک مدرسه راهنمایی واقع در شهر سرباز که در جنوب شرقی کشور و در استان سیستان و بلوچستان واقع شده است می باشد.

ابزار تحقیق

در این روش از پرسشنامه برای جمع آوری اطلاعات مورد نظر استفاده شد. پرسشنامه ای که در این تحقیق مورد استفاده قرار گرفت *problem behavior questionnaire* نام دارد. این پرسشنامه در دو مرحله به دانش آموزان ارائه شد یک بار به عنوان پیش امتحان و یک بار به عنوان پس امتحان تا بدین وسیله شاهد تغییرات بدخلقی دانش آموزان باشیم

روال کار

در وهله اول یک پرسشنامه به نام (problem behavior questionnaire) تهیه شد تا بوسیله آن مقدار کج خلقی دانش آموزان سنجیده و اندازه گیری شود. بعد از آن دانش آموزان در دو گروه پانزده نفره گماشته شدند و گروه تجربی و گروه کنترل تحقیق را تشکیل دادند. از دبیری که در گروه تجربی به تدریس مشغول بود خواسته شد که به دانش آموزان با رویکرد ذکر شده در بالا که بر پایه پنج مرحله است تدریس کند در حالی که در گروه کنترل هیچ رویکرد کاهش بدخلقی استفاده نشد. بعد از دو ماه تدریس دبیران در گروه های فوق الذکر، دانش آموزان برای بار دوم به سوالات پرسش نامه جواب دادند تا بدین وسیله تغییرات مربوط به رفتار دانش آموزان سنجیده شود.

روش تحلیل داده ها

برای تحلیل داده از روش Paired sample T-test استفاده شد تا بتوان شاهد تغییرات مورد نظر بود.

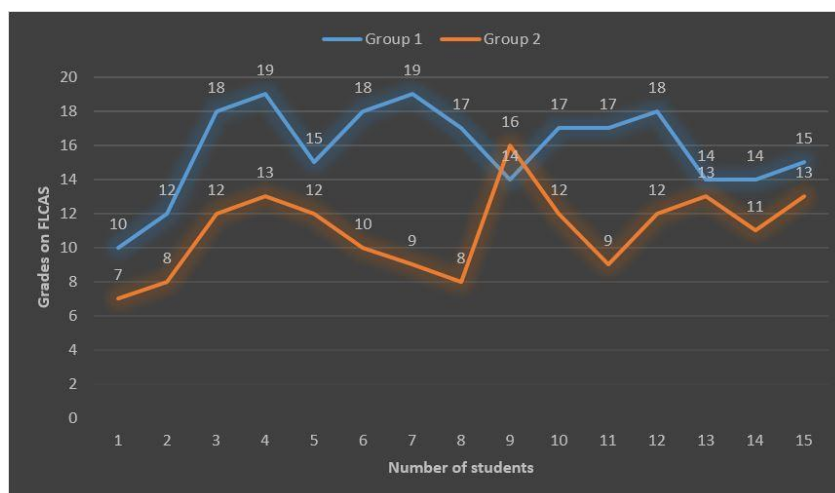
نتیجه و بحث

همانطور که گفته شد روش توصیفی برای تحلیل داده ها استفاده شد. این روش یک روش کمی تحلیل داده ها می باشد که می تواند تغییرات را به نحو احسن ارایه دهد. اطلاعات به دست آمده از طریق این روش در جدول زیر آمده است.

گروه	تعداد	میانگین	SD	خطای استاندارد میانگین
گروه تجربی	15	15.8	2.65	0.68
گروه کنترل	15	11	2.44	0.63

به وضوح می توان دید که با رویکرد مورد نظر ارایه شده توسط شانکار که بر پایه پنج مرحله است از کج خلقی دانش آموزان در گروه تجربی کاسته شده است. روش آنالیز اطلاعات به درستی نشان می دهد که این رویکرد می تواند روش مناسبی در این مدرسه و برای دانش آموزان آن باشد.

در زیر همچنین یک نموداری برای نشان دادن تغییرات کج خلقی دانش آموزان در دو گروه استفاده شده است.

با توجه به نتایج حاصله فرضیه های یک و دو مطرح شده رد می شوند اما فرضیه شماره سه پذیرفته می شود. بدین وسیله، به وضوح می توان پی برد که روش مورد نظر می توان از کج خلقی دانش آموزان تا حدود زیادی بکاهد.

همان طور که گاردنر (۱۹۸۵) بیان کرد هر دبیری باید به استرس و اضطرابی که دانش آموز با خود به کلاس می آورد توجه کند و باید استراتژی هایی به کار گیرد تا بتواند آن را کنترل کند.

نتیجه گیری

هدف از انجام این تحقیق این بود که آیا رویکرد شانکر می تواند موجب کاهش کج خلقی دانش آموزان مورد نظر شود یا خیر. برای این مهم، دو گروه از دانش آموزان در گروه کنترل و گروه تجربی قرار گرفتند. در پایان معلوم شد که دانش آموزانی که در گروه تجربی بودند از کج خلقی شان تا حدودی کاهش یافت. استفاده از روش های نوین کاهش استرس، کج خلقی و اضطراب می تواند به دبیران کمک کند تا بتوانند به ایجاد یک محیط آموزشی خوب و مناسب و با بازدهی بالا کمک کنند.

منابع

۱. شانکر، استوارت (۲۰۱۶)، رویکرد پنج مرحله ای برای کاهش بدخلقی، مجله روانشناسی، شماره دوم، بهار و تابستان ۲۰۱۶، ۱۱۵-۱۴۵
۲. گاردنر، استیپ (۱۹۸۵)، کاهش اضطراب در کودکان، مجله علوم تربیتی، شماره پنجم، تابستان ۱۹۸۵، ۳۵-۴۵
۳. ترکمندی، حمیدرضا (۲۰۱۴)، رفتار و عوامل شکلگیری آن، مجله علوم تربیتی و علوم وابسته، تابستان ۲۰۱۴، ۹۶-۱۱۲
۴. ملکی، حسن (۱۳۸۵) " مبانی و اصول تربیت"، زنجان: نیکان کتاب، چاپ دوم
۵. رشیدپور، مجید (۱۳۷۴)، "چگونه باید تربیت کرد" تهران: آرین. چاپ مکرر
۶. نجفی، محمد علی (۱۳۷۳)، وزیر سابق آموزش و پرورش، فرهنگ مشارکت، پاییز ۷۳.
۷. سلطانی، ایرج (۱۳۸۱)، نقش نظام آموزش و پرورش در نهادینه کردن تفکر مشارکتی- فصلنامه مدیریت، دوره هشتم، بهار و تابستان ۸۱
۸. طوسی، محمد علی (۱۳۷۱)، مدیریت مشارکت جو، مدیریت در آموزش و پرورش، سال اول، شماره سه، پاییز ۷۱
۹. سلیمی، محمد حسین (۱۳۸۰) مشارکت و مدیریت مشارکتی در آموزش و پرورش، فصلنامه مدیریت در آموزش و پرورش، دوره هفتم، زمستان ۸۰
۱۰. افروز، غلام علی (۱۳۷۳) رییس دانشگاه تهران، فرهنگ مشارکت، شماره اول، پاییز ۷۳.